

Sağlık Bilimlerinde Çalışan Öğretim Elemanlarının Yaşlı Ayrımcılığı Tutumu

Attitude of Elderly Discrimination of Lecturer Working in Health Sciences

Erva USLU
Belgin AKIN

Selçuk Üniversitesi, Hemşirelik
Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği
Bölümü, Konya, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada bir üniversitedeki sağlık bilimleri alanında çalışan öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek ve bu tutumlarını etkileyen etkenleri belirlemek amaçlanmıştır.

Yöntemler: Tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırma bir üniversitede sağlık bilimleri fakültesi, hemşirelik fakültesi ve sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda yapılmıştır. Araştırma evreni 135 kişidir. Araştırma çalışma grubu örneklemini 100 öğretim elemanı oluşturmuştur. Verilerin toplanması için anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS 20.0 paket programı ve normallilik analizleri Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov değerleri ile yapılmış olup, bağımsız gruplarda t-testi, One-Way ANOVA, Kruskal Wallis ve Mann Witney U testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığı ölçek puan ortalaması 70,21±11,95'tir. Olumlu ayrımcılık alt ölçek puanı 32,54±4,691, olumsuz ayrımcılık alt ölçek puanı 16,52±4,079 ve yaşamı sınırlama alt ölçek puanı 21,15±8,324 olarak bulunmuştur. Öğretim elemanlarının yaşlılara olan tutumlarının cinsiyet, çocuk sahibi olma durumu, çalıştığı fakülte, halen yaşlı bireyle yaşama durumuna göre değiştiği saptanmıştır ($P < ,050$).

Sonuç: Elde edilen sonuçlarda öğretim elemanlarının erkek cinsiyet, çocuk sahibi olmak, sağlık bilimleri fakültesinde çalışmak ve yaşlı bireyle yaşamak yaşlı ayrımcılığını olumlu etkilemektedir. Toplumumuzda yaşlılara hizmet veren sağlık personellerine eğitim veren öğretim elemanlarının yaşlılara karşı tutumu öğrencilerin tutumu için önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, öğretim elemanı, sağlık bilimleri, yaşlı ayrımcılığı, yaşlı birey

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to determine the attitudes of faculty members working in health sciences toward ageism in a university and to determine their relationship with some sociodemographic characteristics, occupational characteristics, and elderly experience characteristics that affect these attitudes.

Methods: This descriptive study was carried out in faculties and colleges in a university. The research population is 135 people. The research working group consisted of 100 teaching staff. A questionnaire form and the Elderly Discrimination Attitude Scale were used to collect data. The data were made with SPSS 20.0 package program and normality analyzes were made with Shapiro-Wilk and Kolmogorov-Smirnov values, and were evaluated with t-test, One-Way ANOVA, Kruskal Wallis and Mann Witney U tests in independent groups.

Results: The mean scale score of the teaching staff was 70, 21±11,95. Positive discrimination subscale score was 32,54±4,691, negative discrimination subscale score was 16,52±4,079, and life limitation subscale score was 21,15±8,324. It was found that the attitudes of the lecturers toward the elderly varied according to gender, having a child, the faculty in which they work, and still living with the elderly ($P < .050$).

Conclusion: The results of the study showed that male gender, having a child, working in the faculty of health sciences, and living with elderly individuals positively affect elderly discrimination. The attitude of the teaching staff who provide education to the health personnel serving the elderly in our society toward the elderly is important for the attitude of the students.

Keywords: Discrimination, teaching staff, health sciences, elderly discrimination, the elderly individual

Geliş Tarihi/Received: 06.01.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 24.10.2022

Yayın Tarihi/Publication Date:

29.12.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Erva USLU

E-mail: ervauslu512@gmail.com

Cite this article as: Uslu E, Akın B.
Attitude of elderly discrimination of
lecturer working in health. *J Nursology*.
2022;25(4):254-260.

Content of this journal is licensed
under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License.

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde olan hızlı yaşlı nüfus artışı aile ve toplum içinde önemli değişimlere yol açmaktadır.¹ Toplumda yaşlı bireylere yaşla birlikte artmış sağlık sorunları ve iş gücünde üretken olmamaları sebebiyle bağımlı ve topluma yük olan insanlar olarak bakılmaktadır.² Literatürde, yaşlı ayrımcılığına ilişkin farklı tanımlar bulunmaktadır. Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü yöneticisinin 1969'da "yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü" olarak tanımladığı bildirilmektedir.^{3,4} Bir başka tanımda ise yaşlı ayrımcılığı; yaşlı bireylere olumsuz ve önyargılı tutum ve buna bağlı olarak davranma olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar örneğin yaşlıyla beraber zaman geçirmekten kaçınma, yaşlıyla iletişime geçmek istememe gibi davranışlardır.⁵

Yaşlı ayrımcılığı yaşlı bireylerde özgüven eksikliğine, verilen ve almak istediği hizmetlerin miktarı ve etkinliğinde azalmaya sebep olmaktadır.⁶ Birleşmiş Milletler yaşlı nüfus olgusuna dikkat çekmek ve toplum bilincini arttırma amacına yönelik olarak 1 Ekim'i Uluslararası Yaşlılar Günü ilan etmiştir. Bu kapsamda 2016 yılının temel teması "Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tavır Alın" olmuştur. DSÖ'nün 2015' de yayınlamış olduğu Yaşlanma ve Sağlık Raporunda eylem alanlarından birisi "Yaşlı Ayrımcılığı" olmuştur. Temel hedefleri toplumun ve yaşlıların kamusal alanda aynı haklara sahip olması ve yaşlı ayrımcılığı ile mücadele etmektir.⁷

Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumlarını ölçen bir araştırmada öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumsuz olduğu bulunmuştur.⁸ Toplum geneline bakıldığında başka bir araştırmaya göre; cinsiyet ve eğitim yılının yaşlı ayrımcılığı üzerine bir etkisi bulunmazken, bir etnik gruba dâhil olmak, yaş ve yaşanılan bölge yaşlı ayrımcılığını artıran faktörler arasındadır. Her iki katılımcıdan biri yaş ayrımcılığını yok saymakta veya ciddi boyutta görmemektedir.⁹ Bu konuyla ilgili meta-analiz, sistematik bir derlemede bireylere verilen eğitim ve de nesiller arası temas bileşenlerini içeren müdahaleler, özellikle yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutumlarla mücadelede özellikle güçlü etkiler ortaya koymuştur. Sağlık bakım hizmeti veren kurumlarda yaşlı ayrımcılığı oldukça önemli bir kavramdır. Yaşlı bireyler genelde, çalışanlar açısından "yatak işgal eden, hastanede uzun zaman yatan ve bu da hastaneyi olumsuz etkileyen" ve tedavi olasılıkları düşük olduğu için de sağlık sistemi içerisinde "başarı şansı düşük" bir grup olarak algılanmakta olduğu bildirilmektedir.²

Avrupa bölgesinde 28 ülkeyi kapsayan bir çalışmada katılımcıların %44'ü yaş ayrımcılığı konusunu önemli bir sorun olarak tanımlarken Türkiye katılımcıları için oranın %17 olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada tedaviden yararlanma konusunda sorun olduğunu düşünenlerin yüzdesi genel olarak %35 iken Türkiye yönünden %22 olarak bildirilmektedir.¹⁰ Bir araştırmada sağlık eğitimi alanındaki öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz tutuma sahip olabildiği ve öğrencilerin yaşlı gruplarla çalışmayı istememelerine rağmen bu bölümleri tercih ettikleri belirlenmiştir.¹¹

Sonuç olarak yaşlı ayrımcılığını azaltmak ve olumsuz sonuçlarından korunmak için sosyal ve sağlık hizmetlerinin planlanmasında yaşlı ve yaşlı sağlığına uygun yapılandırılmaları gidilmelidir. Ayrıca eğitim hizmetlerinde ve özellikle sağlık eğitimi verilen eğitim kurumlarında yaşlı sağlığı alanında çalışmanın öğrencilere benimsetilmesi ve çekici hale getirilmesi için bir çaba gerektiğini ortaya koymaktadır. Üniversite bünyelerinde ya da özel kurslarda yaşlı bakımı sertifika programları düzenlenmektedir. Üniversitelerde

ön lisans yaşlı bakımı programları verilmektedir. Bu bölüm dışında diğer sağlık eğitimi veren bölümlerde de, öğrencilerin eğitimlerinde yaşlılık ve yaşlanma sürecinin daha çok yer alması, klinik uygulamalarda yaşlılarla iletişimin geliştirilmesi, bu konuda öğrencilere danışmanlık sağlanmasının öğrencilere yol gösterici olacağı aşikardır. Bugünün öğrencisi, yarının uygulamaların sorumlusu ve uygulayıcıları olan üniversite öğrencilerinin yaşlı kişilere karşı tutumlarının araştırılması eksiklikleri gidermek için önemli olacaktır.¹²

Ulusal olarak başarılı bir planlama yapılabilmesi ve bu planın uygulanabilmesi için bu gruba hizmet verecek sağlık çalışanları ve öğrencilerinin ve bu kişileri yetiştiren sağlık eğitimi veren öğretmenlerin yaşlılıkla ilgili düşünceleri ve yaşlılara karşı tutumları belirlenmelidir. Bu sebeple sağlık bilimlerinde çalışan öğretim elemanlarının bu konuda dikkatini çekmek ve farkındalık oluşturmak son derece önemlidir.¹³

Araştırmanın Amacı

Bir Üniversitede Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda çalışan öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek ve bu tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma Soruları:

1. Öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığı tutum düzeyi nedir?
2. Öğretim elemanlarının yaşlılara olan tutumu sosyodemografik özelliklerine göre farklı mıdır?
3. Öğretim elemanlarının yaşlılara olan tutumu mesleki özelliklerine göre farklı mıdır?
4. Öğretim elemanlarının yaşlılara olan tutumu yaşlı deneyimi özelliklerine göre farklı mıdır?

YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü: Tanımlayıcı türdedir.

Araştırmanın Yeri: Araştırma Konya il merkezi Selçuklu ilçesinde bulunan Selçuk Üniversitesinde gerçekleştirildi. Kampüste sağlık alanında eğitim veren Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Tıp Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi (SBF), Hemşirelik Fakültesi (HF) ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (SHMYO) bulunmaktadır. Çalışma yeri olarak Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Okulu seçilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini, SBF, HF ve SHMYO' da çalışan öğretim elemanları oluşturmaktadır. SBF'de 10 bölüm bulunmaktadır. Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünde bir, Beslenme ve Diyetetik bölümünde dokuz, Çocuk Gelişimi bölümünde 15, Dil ve Konuşma Terapisi bölümünde bir, Ebelik bölümünde dokuz, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde iki, Odyoloji bölümünde üç, Sağlık Yönetimi bölümünde 14, Sosyal Hizmet bölümünde 10 öğretim elemanı bulunmaktadır. SBF'de toplamda 63 öğretim elemanı bulunmaktadır. HF' de 35 öğretim elemanı bulunmaktadır. SHMYO' da dört bölüm bulunmaktadır. Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri bölümünde 6 öğretim elemanı, Sağlık Bakım Hizmetleri bölümünde altı öğretim elemanı, Terapi ve Rehabilitasyon bölümünde dört öğretim elemanı, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler bölümünde 21 öğretim elemanı bulunmaktadır. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda toplamda 37 öğretim elemanı bulunmaktadır. Toplamda evreni 135 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada tam sayım yöntemi ile evrenin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma grubu 100 kişiden oluşmaktadır. 35 kişiye ulaşılamamıştır. Sebepleri;

doğum izni, çalışmaya katılmayı kabul etmeme, tekrarlı ziyaretlerde bulunulmasına rağmen kişilere ulaşamamaktır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında Anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Anket Formu: Araştırmacı tarafından literatüre dayandırılarak hazırlanan üç bölümden ve toplam 12 sorudan oluşan anket formu kullanıldı.^{14,15} Birinci bölümde, öğretim elemanlarının sosyo-demografik özellikleri; yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısı, en uzun süre yaşadığı yerin özellikleri olmak üzere beş adet soru bulunmaktadır. İkinci bölümde, öğretim elemanlarının mesleki özellikleri; çalıştığı fakülte/yüksek okul, çalıştığı bölüm, temel lisans eğitimi ve eğitim düzeyi olmak üzere toplam 4 adet soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde, öğretim elemanlarının yaşlı deneyimi özellikleri; halen birlikte yaşadığı yaşlı birey var mı, geçmişte yaşlı birey ile birlikte yaşama durumu ve yaşama süresi, anne-babanın yaşadığı yer olmak üzere üç adet soru bulunmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ): Bu ölçek yaşlı ayrımcılığı tutumunu ölçmektedir. 23 maddeli, 5'li likert tipi ölçektir. Ölçek Vefikuluçay-Yılmaz ve Terzioğlu¹⁶ tarafından geliştirilmiş, geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek 3 boyuttan oluşmaktadır.

- Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama:** Toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarıdır (1, 5, 12, 14, 17, 19, 21, 22, 23 nolu maddeler). Bu boyutun alt ve üst puanı 9-45'dir.
- Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık:** Toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarıdır (2, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20 nolu maddeler). Bu boyutun alt ve üst puanı 8-40'dır.
- Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık:** Toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarıdır (3, 10, 11, 15, 16, 18 nolu maddeler). Bu boyutun alt ve üst puanı 6-30'dur.

YATÖ'nün yapı geçerliliği incelenmiş. Yapı geçerliliği yönünden faktör analizi yapılmıştır. Madde faktör değerlerinin 0,51-0,72 arasında değiştiği görülmüştür. Varyansın %50'sini açıkladığı görülmüş.

Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı incelenmiş olup, Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı toplamda 0.80 bulunmuştur. Toplam ve alt boyutlar

üzerinden değerlendirilme yapılabilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan 115'tir. Ölçekten alınan yüksek değerlerin öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, düşük değerlerin ise olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir.¹⁶

Veri Toplama Yöntemi: Veriler araştırmacı tarafından fakülteler ve yüksek okulda, öğretim elemanlarının odasında toplanmıştır. Anket formları araştırmacı tarafından dağıtılmış ve daha sonra toplanmıştır. Amacı ve içeriği açıklanarak onamları alınmıştır.

Değişkenler: Bu araştırmanın bağımlı değişkeni yaşlı ayrımcılığı tutumu toplam puanıdır. Alt boyutları yaşlılığın yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılıktır. Bağımsız değişkenleri sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olup olmadığı, çocuk sayısı ve en uzun süre yaşadığı yer), mesleki özellikler (çalıştığı fakülte,

çalıştığı bölüm, temel eğitimi (lisans) ve eğitim düzeyi] ve yaşlı deneyimi özellikleri (yaşlı birey-ebeveyn ile birlikte halen yaşama durumu, geçmişte yaşama durumu, geçmişte yaşama süresi ve anne babanın yaşadığı yer) oluşturmaktadır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler değerlendirilirken SPSS 20.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Değerlendirmede normallilik analizleri Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov değerlerinin incelenmesi ile yapılmış olup, tanımlayıcı istatistik olarak Bağımsız gruplarda t-testi, One-Way ANOVA, Kruskal Wallis ve Mann Witney U testi istatistik analiz yöntemleri kullanılmıştır. $P < ,05$ değeri önemli kabul edilmiştir.

Etik: YATÖ'nün izni Duygu Vefikuluçay Yılmaz tarafından mail yoluyla alınmıştır. Araştırmanın izni için Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmaları Etik Kurulundan alınmıştır. (2019/93). İlgili kurumlardan çalışmanın yürütülebilmesi için ayrıca yazılı izin alınmıştır. Veri toplama aşamasında öğretim elemanlarına araştırmacının amacı ve içeriği açıklanarak onamları alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmada YATÖ ölçek ve alt ölçek puan ortalamaları sonucu yaşlı ayrımcılığı toplam ölçek puanı $70,21 \pm 11,95$, olumlu ayrımcılık alt ölçek puanı $32,54 \pm 4,691$, olumsuz ayrımcılık alt ölçek puanı $16,52 \pm 14,079$ ve yaşamı sınırlama alt ölçeği puanı $21,15 \pm 8,324$ olarak bulunmuştur (Tablo 1).

Araştırmaya katılan 100 öğretim elemanının yaşları incelendiğinde 25-65 arasında (yaş ortalaması $38,24 \pm 9,30$), %72'si kadın, %72'si evli, % 61'si çocuk sahibidir. Çocuk sahibi olan kişilerin %57,64'ü 2 ve daha fazla çocuk sahibi, %42,6'sı 1 çocuk sahibi, %11,5 'u 3 çocuk sahibi idi. %89'unun en uzun süre yaşadıkları yerin il olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Öğretim elemanlarının çalıştığı fakülte/yüksekokula baktığımızda %43'ünün Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde çalıştığı, %59'unun doktora mezunu olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Geçmişte bireylerin %57'sinin yaşlı birey ile yaşadığı, %89'unun şu anda yaşlı bireyle yaşamadığı, %51'inin yaşlı birey ile yaşama süresinin 6 ay ve daha fazla olduğu, %82'sinin kendi evinde (yalnız ya da eş ile) yaşadığı saptandı. Huzurevi/Bakımevinde kalan yaşlı birey olmadığı saptanmıştır ve 7 kişinin anne-babasının hayatta olmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Öğretim elemanlarının %29'u hemşirelik, %17'si Tıbbi Hizmetler ve Teknikler, %13'ü Sağlık Yönetimi, %9'u Ebelik, %7'si Sosyal Hizmet, %4'ü Beslenme ve Diyetetik, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri ve Terapi ve Rehabilitasyon, %3'ü Sağlık Bakım Hizmetleri bölümünde çalıştığı saptanmıştır.

YATÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının öğretim elemanlarının sosyodemografik özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlere

Tablo 1. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanlarının Dağılımı

ÖLÇEK	Ort ± SS	Min	Max
Yaşamını sınırlama	21,15 ± 8,324	11	44
Olumlu ayrımcılık	32,54 ± 4,691	18	40
Olumsuz ayrımcılık	16,52 ± 4,079	6	26
Toplam Ayrımcılık	70,21 ± 11,95	46	103

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Tanıtıcı, Mesleki ve Yaşlı Deneyimi Özelliklerin Dağılımı (n=100)

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	72	72,0
Erkek	28	28,0
Medeni Durum		
Evlü	72	72,0
Bekar/Boşanmış	28	28,0
Çocuğunuz Var mı?		
Var	61	61,0
Yok	39	39,0
Çocuk sayısı (n=61)		
1	26	42,6
2 ve üstü	35	57,4
Total	61	100,0
En uzun süre yaşanan yer		
Köy/Kasaba/İlçe	11	11,0
İl	89	89,0
Mesleki Özellikler	N	%
Çalıştığınız Fakülte		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	43	43,0
SHMYO	28	28,0
Hemşirelik Fakültesi	29	29,0
Eğitim Düzeyi		
Lisans Mezunu	6	6,0
Yüksek Lisans Mezunu	35	35,0
Doktora Mezunu	59	59,0
Halen birlikte yaşadığı yaşlı birey var mı?		
Var	11	11,0
Yok	89	89,0
Geçmişte yaşlı birey ile birlikte yaşama durumu		
Evet	57	57,0
Hayır	43	43,0
Yaşama Süresi (ay) (n=57)		
6 ay ve altı	6	10,5
6 ay üstü	51	89,5
Anne/babanın yaşadığı yer (n=93)		
Kendi evinde	82	82,0
Aileden birinin yanında	2	2,0
Benimle birlikte	9	9,0

göre dağılımında; olumlu ayrımcılık puanının cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır ($P < ,050$). Erkeklerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin puan ortalamasının ($34,17 \pm 4,16$) kadınlardan ($34,17 \pm 4,16$) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Olumlu ayrımcılık puan ortalamalarının çocuk sahibi olma durumu yönünden istatistiksel olarak farklı olduğu bulunmuştur ($P < ,050$). Çocuk sahibi olanların olumlu ayrımcılık puanı ortalaması ($33,64 \pm 4,04$), çocuk sahibi olmayanların olumlu ayrımcılık puanı ortalamasından ($30,73 \pm 5,15$) yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Yaşamını sınırlama alt boyut puanı ortalaması ile çalıştığı fakülte arasında anlamlı fark saptanmıştır ($P < ,05$). Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde çalışan öğretim elemanlarının yaşamını sınırlama alt boyutu puanı ortalaması ($38,55 \pm 4,18$), Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda çalışan öğretim elemanlarının yaşamını sınırlama alt boyut puanı ortalaması ($30,28 \pm 11,27$) ve Hemşirelik Fakültesi'nde ($36,89 \pm 6,41$) çalışan öğretim elemanlarının yaşamını sınırlama alt boyutu puanı ortalamasından yüksek bulunmuştur. İleri analiz Tukey testi uygulanıp incelendiğinde ise Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile diğer iki fakülte (Hemşirelik Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesi) ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Olumsuz ayrımcılık alt boyutu puan ortalaması ile halen yaşlı birey ile yaşama durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($P < ,05$). Halen yaşlı bireyle yaşayan bireylerin olumsuz ayrımcılık alt boyut puanı ortalaması ($16,90 \pm 3,47$) yaşamayanlardan ($19,79 \pm 4,05$) düşük bulunmuştur (Tablo 5).

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğretim elemanlarının, medeni durumu, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yer, eğitim durumu, geçmişte yaşlı bireyle yaşama durumu ve süresi, anne-babanın yaşadığı yer ile YATÖ toplam ve alt boyut puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır ($P > ,050$).

Yaşlı ve yaşlılık yönünden tutumlar kültürler arasında farklılık göstermektedir, aynı zamanda bireylerin sosyo-demografik, mesleki ve yaşlı deneyimi özelliklerinden etkilenebilmektedir. Yaşlıya yönelik tutumlar olumlu ya da olumsuz olabilmekte bazen de karma tutumlar görülebilmektedir.^{17,18}

Bu çalışmada YATÖ ile öğretim elemanlarının yaşlı ayrımcılığı tutumları değerlendirilmiştir. Araştırma grubunun YATÖ en düşük puanı 46 ve en yüksek puanı 103 bulunmuştur. Toplam puan ortalaması $70,21 \pm 11,95$ bulunmuştur. Çalışmamızda öğretim elemanlarının puan ortalamasının üst sınır puanına yakın olduğu görülmektedir. Öğrenciler ve çalışanlarla yapılan bazı çalışmalarda yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum saptanmıştır.¹⁹⁻²²

Bu çalışmada, olumlu ayrımcılık alt boyutu toplam puanı erkeklerin kadınlardan yüksek bulunmuştur. Erkeklerin kadınlara göre daha olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir. Bir çalışmada erkeklerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarının kadınların puanlarından daha olumlu yönde olduğu ifade edilmiştir.²³ Bu sonuçlar literatür ile uyumaktadır. Literatürde kadınların genelde güzelliği gençlikle ilişkili gördükleri, yaşlandıkça güzelliğinin azalacağını düşündükleri ve bu bakış açısının anksiyeteyi artıran bir duruma yol açabileceği ve dolayısıyla kadınların yaşlılara yönelik daha olumsuz tutumlara sahip oldukları bildirilmiştir.^{16,24} Başka bir görüşte genelde yaşlıya bakım rolünün kadınlar tarafından üstleniliyor olması, erkeklerin böyle bir sorumluluk üstlenmemesi erkeklerin tutumlarının olumlu olmasına sebep olabileceği belirtilmektedir.²⁵

Çocuk sahibi olan kişilerin olumlu ayrımcılık alt boyutu puanın yüksek olması olumlu tutumda olduğunu göstermektedir. Sağlık Bilimleri Fakültesinde çalışan öğretim elemanlarının YATÖ toplam puanının Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Çalışan Öğretim Elemanlarından yüksek olması daha olumlu tutumda olduklarını göstermektedir. Farklı fakülteler farklı meslek gruplarını içermektedir. Farklı bölümleri içeren bu fakültelerin müfredatları da farklıdır ve yaşlı ayrımcılığı ile ilgili konular ne kadar

Tablo 3. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanlarının Tanıtıcı Özellikler ile Karşılaştırılması (n=100)

Sosyodemografik Özellikler	Olumlu Ayrımcılık	Olumsuz Ayrımcılık	Yaşamını Sınırlama	YATÖ	
Cinsiyet			Medyan (IQR)		
Kadın	31,90 ± 4,75	19,62 ± 4,09	38,00 (6,00)	87,43 ± 11,65	
Erkek	34,17 ± 4,16	19,10 ± 4,09	39,00 (10,25)	88,67 ± 14,66	
Test ve p değeri	t= 2,74 P=,029	t= 0,00 ± P=,571	MWU=1,07 P=, 62	t= -0,44 P=,65	
Medeni Durum			Medyan (IQR)		
Evli	32,93 ± 4,28	19,41 ± 4,01	38,00 (6,75)	87,70	12,45
Bekar/ Boşanmış	31,53 ± 5,57	19,64 ± 4,30	39,00 (6,25)	87,59	12,52
Test ve p değeri	t= 1,73 P=, 87	t= -0,24 P=, 872	KW= 1,29 P=,52	t= 0,03 P=,96	
Çocuğunuz Var mı?			Ort ± SS		
Yok	30,73 ± 5,15	19,23 ± 3,96	36,67 ± 7,24	86,36 ± 12,30	
Var	33,64 ± 4,04	19,62 ± 4,16	35,22 ± 8,60	88,64 ± 12,65	
Test ve p değeri	t= 5,25 P=,02	t= -0,46 P=,64	t= 2,33 P=,39	t= -0,88 P=,38	
Çocuk sayısı (n=61)			Medyan (IQR)		
1	34,07 ± 3,34	19,46 ± 4,72	40 (7,25)	90,84 ± 12,25	
2	33,28 ± 4,75	19,71 ± 3,82	37,5 (9,75)	87,00 ± 13,17	
3	33,28 ± 3,98	20,42 ± 3,82	39 (20)	87,85 ± 13,42	
Test ve p değeri	F= 0,27 P=,76	F= 0,14 P=,86	KW=3,83 P=,14	F= 0,62 P=,53	
En uzun süre yaşanan yer					
Köy/Kasaba/İlçe	34,09 ± 3,08	19,90 ± 3,50	39,27 ± 4,17	93,27 ± 6,88	
İl	32,34 ± 4,83	19,42 ± 4,15	35,32 ± 8,39	87,10 ± 12,89	
Test ve p değeri	t= 1,16 P=,24	t= 0,36 P=,71	F= 2,34 P=,12	t= 1,55 P=,12	

müfredatlarında aktarıldığı bilinmemektedir. Bu sebepler tutumun farklı olmasında etkili olabilir.

Halen yaşlı bireylerle birlikte yaşayan kişilerin olumsuz ayrımcılık alt boyutu puanı halen yaşlı bireyle birlikte yaşamayanlardan düşük bulunmuştur. Araştırmamızda yaşlı bireyle yaşama süresi altı ay ve altı olanlarda YATÖ toplam puanı, yaşama süresi altı ay üstü olanlardan düşük bulunmuştur. Güven ve ark (2012) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin yaşlı bireyle yaşama süresi daha az (iki yıl altı) olanlarda YATÖ "yaşlının yaşamını sınırlama" puanları yaşlı ile yaşama süresi yüksek (beş yıl üzeri) olanlardan daha düşük bulunmuştur. Bu araştırmada yaşlı bireylerle daha az yaşayan kişilerin olumsuz tutumlarının düşük olması yaşlı bireylerin aile için duygusal destek kaynağı olması ile açıklanabilir aynı zamanda

başka bir araştırmada yaşlı bireylerle daha az yaşayan grubun daha olumlu tutumda olduğu saptanmıştır.¹⁹ Toplumumuzda geniş ailelerin yerini çekirdek ailelerin almasıyla birlikte özellikle genç bireyler yaşlıları tanıyamamakta ve yaşlılarla birlikte yaşayan bireylerde yaşlının ekonomik yük olarak görülmesi bu sonuçları getirebilmektedir.

Bu çalışmada olduğu gibi öğretim elemanlarının, medeni durumu, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yer, eğitim durumu, geçmişte yaşlı bireyle yaşama durumu ve süresi, anne-babanın yaşadığı yer ve YATÖ toplam ve alt boyut puanları yönünden önemli farklılık bulunmaması başka bir çalışmada da benzerdir.²⁶ Öğretim elemanlarının medeni durumu, çocuk sayısı, eğitimi, en uzun süre yaşadığı yer ve geçmişte yaşlı bireyle yaşama durumu

Tablo 4. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanlarının Mesleki Özellikler ile Karşılaştırılması (n=100)

Mesleki Özellikler	Olumlu Ayrımcılık	Olumsuz Ayrımcılık	Yaşamını Sınırlama	Toplam Ayrımcılık
	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Çalıştığınız Fakülte				
Sağlık Bilimleri Fakültesi	32,46 ± 5,08	19,67 ± 3,93	38,55 ± 4,18	90,69 ± 9,30
SHMYO	32,21 ± 5,30	19,28 ± 4,712	30,28 ± 11,27	81,78 ± 16,77
Hemşirelik Fakültesi	32,96 ± 3,40	19,37 ± 3,74	36,89 ± 6,41	89,24 ± 10,02
Test ve p değeri	F= 0,18 P=,82	F= 0,08 P=,916	F= 11,063 P=,00	F= 4,95 P=,09
Eğitim Düzeyi			Medyan (IQR)	
Lisans – Yüksek lisans	33,21 ± 4,22	19,24 ± 4,24	37,00 (7,00)	87,90 ± 13,21
Doktora Mezunu	32,06 ± 4,97	19,64 ± 3,99	39,00 (6,0 0)	87,69 ± 12,10
Test ve p değeri	t= 1,21 P=,22	t= -0,481 P=,632	MWU=1,32 P=,43	t= 0,08 P=,93

Tablo 5. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Puanlarının Yaşlı Deneyimi Özellikleri ile Karşılaştırılması (n=100)

Yaşlı Deneyimi Özellikleri	Olumlu Ayrımcılık Ort ± SS		Olumsuz Ayrımcılık Ort ± SS		Yaşamını Sınırlama Ort ± SS	Toplam Ayrımcılık Ort ± SS	
Halen birlikte yaşadığı yaşlı birey							
Var	31,90 ± 5,12		16,90 ± 3,47		32,18 ± 11,07	81,00	12,40
Yok	32,61 ± 4,66		19,79 ± 4,05		36,20 ± 7,64	88,61	12,32
Test ve p değeri	t= -0,471 P=,63		t= -2,26 P=,026		F=2,43 P=,12	t= -1,93 P=,056	
Geçmişte yaşlı bireyle yaşama					Medyan (IQR)		
Evet	32,91 ± 4,03		19,08 ± 4,06		39,00 (6,50)	87,77	11,36
Hayır	32,04 ± 5,45		20,00 ± 4,08		37,00 (7,00)	87,79	14,01
Test ve p değeri	t= 2,348 P=,364		t= 0,120 P=,270		MWU= 1,20 P=,90	t= -0,007 P=,994	
Yaşama Süresi							
6ay ve altı	31,50 ± 3,72		18,33 ± 5,31		39,50 (9,00)	86,00 ± 14,79	
6ay ve üstü	32,65 ± 4,25		19,06 ± 4,08		39,00 (8,00)	86,93 ± 12,02	
Test ve p değeri	t= -0,636 P=,528		t= -0,39 P=,692		MWU=1,21 P=,59	t= -0,175 P=,862	
Anne/babanın yaşadığı yer (n=93)					Medyan (IQR)		
Kendi evinde	32,43	4,63	19,80	4,15	38,5 (6,00)	88,15	12,50
Ailedenbirinin yanında	31,50	6,36	19,00	0,00	36,0 (-)	86,50	10,60
Benimle birlikte	32,44	4,85	16,55	3,28	39,0 (13,5)	84,00	13,32
Test ve p değeri	F=0,04	P=,96	F=2,61	P=,79	MWU=0,39 P=,82	F=0,45	P=,63

ve süresinin ve anne-babasının şu anda yaşadığı yerin yaşlı ayrımcılığı tutumlarına önemli bir katkısı olmadığını söyleyebiliriz. Araştırma sonucunda, erkeklerin yaşlılara karşı kadınlara göre daha olumlu tutumda olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuk sahibi olan kişilerin ve yaşlı bireylerle birlikte yaşayan kişilerin yaşlılara olan tutumunun çocuk sahibi olmayan ve halen yaşlı bir bireyle yaşamayanlara göre daha olumlu tutumda olduğu belirlenmiştir. Sağlık bilimleri fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının yaşamını sınırlama boyutu yönünden diğer fakültelerde çalışanlara göre daha olumlu tutumda olduğu saptanmıştır. Yaşlı ayrımcılığı tutumu yönünden öğretim elemanlarının cinsiyeti, çocuk sahibi olması ve yaşlı bireyle yaşama durumu toplumla benzer şekilde önemli değişkenler olarak dikkat çekmektedir.

Öğretim elemanlarının olumlu tutumda olmasının öğrencilerin tutumunu etkileyebileceği dikkate alındığında bu çalışma gelecekte sağlık hizmetlerinde çalışacak bireylere eğitim veren öğretim elemanlarının tutumlarını sunması yönünden önemlidir. Gelecekte yaşlı ile çalışacak sağlık çalışanlarının eğitiminden sorumlu öğretim elemanlarının tutumunun öğrencilerin eğitimi yönünden bir girdi olarak dikkate alınması gerekmektedir. Bu konuda öğretim elemanlarının tutumu ve öğrencilerin tutumu arasındaki ilişkiyi ve yaşlı ile ilgili eğitim programlarında öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarında öğretim elemanı faktörünün etkisini inceleyen çalışmalar yapılmasını önerebiliriz.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Sağlık bilimlerinde çalışan öğretim elemanlarıyla sınırlı bir çalışmadır.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmaları Etik Kurulundan (Tarih: 06.02.2019, Sayı: 2019/93) alınmıştır.

Bilgilendirilmiş Onayı: Yazılı onay bu çalışmaya katılan bireylerden alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - BA; Tasarım - EU; Denetleme - BA, EU; Kaynaklar - BA; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - EU; Analiz ve/veya Yorum - EU; Literatür Taraması - BA, EU; Yazıyı Yazan - EU; Eleştirel İnceleme - BA.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Ethics Committee of the Faculty of health Sciences, Selçuk University (Date:06.02.2019, No: 2019/93).

Informed Consent: Written consent was obtained from the individuals participating in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept- BA; Design- EU; Supervision - BA, EU; Resources - BA; Data Collection and/or Processing- EU; Analysis and/or Interpretation - EU; Literature Search - BA, EU; Writing Manuscript - EU; Critical Review - BA.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declare that this study had received no financial support.

KAYNAKLAR

1. Akgün S., Bakar C., Budakoğlu İ. Dünya'da ve Türkiye'de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri. *Türk Geriatri Dergisi*. 2004; 7(2):105-110.
2. Gething L., Fethney J., McKee K., et al. Validation of the reactions to ageing questionnaire: Assessing similarities across several countries. *Journal of Gerontological Nursing*. 2004;30(9):47-54.
3. Akdemir N., Çınar F. İ., Görgülü Ü. Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2007;10(4):215-222.

4. Popham L. E., Kennison S. M., Bradley K. I. Ageism and risk-taking in young adults: Evidence for a link between death anxiety and ageism. *Death Studies*. 2011;35(8):751-763.
5. Allan L. J., Johnson J. A., Emerson S. D. The role of individual difference variables in ageism. *Personality and Individual Differences*. 2014;59:32-37.
6. Nelson T. D. Ageism: Prejudice against our feared future self. *Journal of social issues*. 2005;61(2):207-221.
7. WHO. *World report on ageing and health*. World Health Organization; 2015.
8. Luo B., Zhou K., Jin E. J., Newman A., Liang J. Ageism among college students: A comparative study between US and China. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*. 2013;28(1):49-63.
9. Yıldız R., Ömeroğlu G., Terim N. Yaşlı penceresinden yaşlı ayrımcılığı:Bursa ve Yalova örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;3(2):313-329.
10. Abrams D., Russell P. S., Vauclair M., Swift H. J. GAgeism in Europe: Findings from the European social survey. *Kent Academic Repository*. 2011:1-125.
11. Köse G., Ayhan H., Taştan S., İyigün E., Hatipoğlu S., Açikel C. Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gulhane Medical Journal*. 2015;57(2):145-152.
12. Uzun Y., Mersin S., Öksüz E. Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Journal of International Social Research*. 2015;8(37):1143-1149.
13. Adıbelli D., Türkoğlu N., Kılıç D. Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2014;6(1):2-8.
14. Kurt G., Beyaztaş F. Y., Erkol Z. Yaşlıların sorunları ve yaşam memnuniyeti. *Adli Tıp Dergisi*. 2010;24(2):32-39.
15. Bulut E., Çilingir D. Yaşlı ayrımcılığı ve hemşirelik bakımına yansımaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2016;15(5):446-449.
16. Vefikuluçay-Yılmaz D., Terzioğlu F. Üniversite öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2011;14(3):259-68.
17. Soyuer F., Ünal D., Gülezer N., Elmalı F. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2010;3(2):20-25.
18. Yılmaz E., Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010;3(2):35-52.
19. Güven Ş., Muz G. U., Ertürk N. E. Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları ve Bu Tutumları n Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15(2):99-105.
20. Ünal D., Soyuer F., Elmalı F. Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*. 2012;(3):115-120.
21. Altay B., Aydın T. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2015;12(1):11-18.
22. Kıssal A., Okan F. Tokat ilinde aile sağlığı merkezi sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*. 2018;22(4):202-212.
23. Ceylan H., Öksüz M. Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2015;8(39):459-466.
24. Çilingiroğlu N., Demirel S. Yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*. 2004;7(4):225-230.
25. Arpacı F., Ersoy A. F. Türk toplumunda yaşlılık: Yetişkin bireylerin yaşlılık dönemi görüşlerine ilişkin bir araştırma. *38 ICANAS*. 2007;10:61.
26. Kalaycı I., Yazıcı S. Ö., Özkul M., Helvacı G. Sağlık Çalışanları Ve Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları: SistematiK Derleme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2017;2(1):21-30.